

Posudek disertační práce Ondřeje Berana „Jazyk a individualita“

Práce srovnává filosofii Wittgensteinovu především s Heideggerovým myšlením, ale příležitostně se zabývá také paralelami s Husserlem. Body srovnání jsou vybrány vhodně, tj. jedná se o místa, která se ke srovnání nabízejí a která k sobě vztahována také bývají. Samotné srovnání je založeno na dobré znalosti pramenů, autor postupuje věcně, srozumitelně a jeho interpretace se drží obvyklého rámce. Neshledávám na práci nic kontroverzního. Předpokládám, že hladce projde obhajobou a nedivil bych se, kdybychom se dočkali jejího přepracovaného knižního vydání. U nás toto téma, pokud vím, zatím soustavně zpracováno nebylo. Jistou slabinu bych viděl jen v šíři záběru, která může místy nevyhnutelně bránit autorovi jít v jednotlivých otázkách do větší hloubky.

V úvodu autor krátce vyloží možné obtíže srovnávání filosofů, které by bylo možno chápat jako extrémní zástupce dvou rozdílných tradic, zde analytické a kontinentální filosofie. Vymezení obou tradic je ovšem natolik vágní a Wittgensteinovo jakož i Heideggerovo místo v nich je natolik problematické, že tyto nálepky vlastně nepředstavují žádnou vážnou překážku.

V první části práce autor věnuje pozornost především konstrukci smyslu na jedné straně u Wittgensteina, především pozdního, a ve fenomenologii, především Husserlově. Jeho tématy je především vztah konstituce smyslu k subjektu a jeho činnosti, dále pak společenské, intersubjektivní založení smyslu a naopak jazykový základ této intersubjektivnosti. Na konci první části proto autor pokládá správně za vhodné vyjasnit otázku vztahu jazyka v nejazykové skutečnosti v takovém pojetí. Autor se stihne vztáhnout také k otázce relativismu a potažmo k otázkám pokroku, dějin a kultury.

Druhá část práce se věnuje nároku filosofického myšlení. Právě zde je paralela mezi Heideggerem a Wittgensteinem obzvlášť silná. Autor postupně prochází klíčové body filosofických koncepcí obou myslitelů a přirozeně je k sobě vztahuje. Od jazykového základu celku zkušenosti společně s otázkou smysluplnosti hledání skutečnosti „za jazykem“ se přes vyvrácení vulgárního mýtu obou myslitelů jako evropských zenbuddhistů dostane k otázkám intersubjektivnosti jazyka, instrumentálnosti významu, ale tak k teorii pravdy, kritickém vztahu, jaký oba filosofové zaujímali k moderní formální logice, a skončí u problému každodennosti a upadání. Odtud vede přímá cesta ke srovnání koncepce vědeckých a životních problémů v *Traktátu* na jedné straně s autentickou rekonstrukcí řeči v *Bytí a čase*. Na to naváže výkladem terapeutického pojetí filosofie u pozdního Wittgensteina a básnické rekonstrukce řeči u pozdního Heideggera.

Jediné, co mi ztěžovalo četbu, byl hustý tisk. Pokládal bych za vhodné specifikovat požadavky na grafickou úpravu prací tak, aby tento problém napříště nevznikal.

V Ostravě 21. srpna 2008

Petr Glombíček